

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ ЖӘНЕ
ТАБИҒИ РЕСУРСТАР МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №1
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«03» мамырға 2023 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «02» мамыр күні 21 сағаттан «03» мамыр күні 21 сағ. дейін 2023 ж.)

құрастырылған уақыты: 02.05.2023 ж.

Мекен жайы : Астана қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Алданбергенова А.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Молдағалиева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2023 жылғы «03» мамырға
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Күндіз кей уақытта жауын-шашын (жаңбыр, қар) (1-3 мм). Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с, күндіз екпіні 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 2-7 градус аяз, күндіз 3-8 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 4-9 градус аяз, күндіз 0-5 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Күндіз кей уақытта жауын-шашын (жаңбыр, қар) (1-3 мм). Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с, күндіз екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5 градус аяз, күндіз 5-10 градус жылы.
Теріскей Алатау	Күндіз кей уақытта жауын-шашын (жаңбыр, қар) (1-3 мм). Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с, күндіз екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 1-6 градус аяз, күндіз 5-10 градус жылы.
Жетісу Алатау	Кей жерлерде жауын-шашын (жаңбыр, қар) (0,0-6 мм). Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 17-22 м/с, екпіні 27 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 0-5 градус аяз. 3000 м: Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 2-7 градус аяз.
Қырғыз Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с, екпіні 23-28 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8 градус жылы, кей жерлерде 3 градус үсік, күндіз 7-12 градус жылы.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с, екпіні 23-28 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8 градус жылы, кей жерлерде 3 градус үсік, күндіз 7-12 градус жылы.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Жауын-шашынсыз. Шығыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 12-17 градус жылы болады.
Өгем жотасы	Жауын-шашынсыз. Шығыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 4-9, күндіз 14-19 градус жылы болады.
Маңғыстау таулары	Кей жерлерде жаңбыр, түнде кей уақыттарда қатты жаңбыр (1,0-20,0 мм), найзағай, бұршақ. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 12-17, күндіз 23-28 градус жылы.
Сауыр	Күндіз кей жерлерде жауын-шашын (жаңбыр, қар) (0,0-1 мм). Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз екпіні 15 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10 градус аяз, күндіз 3 градус аяз – 2 градус жылы.
Тарбағатай	Кей жерлерде жауын-шашын (жаңбыр, қар) (1-3 мм). Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с, күндіз екпіні 23 м/с. Ауа температурасы түнде 1-6 градус аяз, кей жерлерде 2 градус жылы, күндіз 7-12 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Кей жерлерде жауын-шашын (жаңбыр, қар) (1-3 мм). Солтүстіктен, солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 1-6, кей жерлерде 10 градус аяз, күндіз 6-11, кей жерлерде 3 градус жылы.

2023 жылғы 02 мамырдағы жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен (29 сәуір – 02 мамыр) аралығында Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің ауытқуы байқалды. Жекелеген өзендерде: Қаскелең өзені– Қаскелең қаласында 5см-ге, Есік өзені – Есік қаласында 1 см-ге. Температуралық фон 8 °С-қа дейін жоғарылады.

Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2023 ж. "02" мамырға

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, Мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м3/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 02.05.	Мин. 03.05.	08 с. 03.05.	Күн. 02.05.	Түн. 03.05.	Орт. 02.05.	08 с. 03.05.	Орт. 02.05.	Макс. 02.05.	08 ч 03.05.		
1	К. Алматы	М Мынжилки	3017	13.2	3.4										*
2	К. Алматы	ГБ Мынжилки**	3017												*
3	К. Алматы	ГБ А. Туяксу	2466			9.00			383	383				0	*
4	К. Алматы	М Шымбулак	2200	21.9	10.7										*
5	К. Алматы	ГБ Сарысай	1928			13.0			250	249	0.62	0.62	0.62	0	*
6	К. Алматы	ГБ Медеу	1700			14.0			97	93				-4	*
7	Батарейка	ГБ Просвещенец	1569			14.0			53	53				0	*
8	К. Алматы	ГБ Алматы қ.	1179			14.0			187	186	2.39	2.58	2.21	0	*
9	Бутак	ГБ Бутак	1475			11.0			249	248				-1	*
10	У. Алматы	ГБ 1,1 км қ. жоғары	2654			10.0			300	298	1.65	3.08	0.88	+3	*
11	У. Алматы	ГБ Проходной ө. с. жоғары	1471			17.0			265	265				0	*
12	Кумбель	ГБ Устье	2150			11.0			68	63				0	*
13	Проходная	ГБ Устье	1422			17.0			271	271	0.94	0.99	0.94	+1	*
14	Терисбутак	ГБ Устье	1362			15.0			203	203	0.70	0.70	0.70	0	*
15	Каскелен	ГБ Каскелен	1133			19.0			265	265	2.26	2.46	2.25	+1	*
16	Турген	ГБ Таутурген	1054			16.0			102	107	7.50	7.97	9.98	+4	*
17	Есик	ГБ қ. Есик*	1279			15.0			214	214				0	*
18	Талгар	Талгар	1199			18.0			293	296				+6	*
19	Улкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауында	2500	19.0	9.8				27	31				+7	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

** - өзен қатып қалды

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру

«03» мамырға 2023 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Маусымдық қар сызығы солтүстік экспозиция беткейлерінде 2450 м, оңтүстік экспозиция беткейлерінде-2650 м биіктікте орналасқан. Ортаңғы таулы аймақ қар жамылғысынан толық босамаған, қар дақтары жатыр. Орта таулы аймақтағы топырақтың ылғалдылығы жоғары, критериалды мәнге жақын. Күндіз кей уақытта жауын-шашын (жаңбыр, қар) (1-3 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Күнгеі Алатауы	
	Теріскей Алатау	
Жетісу	Жетісу Алатауы	Маусымдық қар сызығы 2600 м биіктікке жақын орналасқан. Ортаңғы таулы аймақ қар жамылғысынан толық босамаған, қар дақтары жатыр. Кей жерлерде жауын-шашын (жаңбыр, қар) (0,0-6 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Маусымдық қар сызығы 2300 м биіктікке жақын орналасқан. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Маусымдық қар сызығы 2300 м биіктікке жақын орналасқан. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Кей жерлерде жаңбыр, түнде кей уақыттарда қатты жаңбыр (1-20 мм), найзағай, бұршақ. Селдердің пайда болуы жоққа шығарылмайды және жергілікті аумақта жауын-шашынның қарқындылығы мен қабатына байланысты.
Абай	Тарбағатай	Маусымдық қар сызығы 1500 м биіктікке жақын орналасқан. Кей жерлерде жауын-шашын (жаңбыр, қар) (1-3 мм) күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.

Шығыс Қазақстан	Сауыр	Маусымдық қар сызығы 1700 м биіктікке жақын орналасқан. Күндіз кей жерлерде жауын-шашын (жаңбыр, қар) (0,0-1 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	Маусымдық қар сызығы 1900 м биіктікке жақын орналасқан. Кей жерлерде жауын-шашын (жаңбыр, қар) (1-3 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтау (5 Қосымша).

Сел қауіптілігінің белгілері және сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін, ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел тасқынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Күшті жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қауіптілігінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

- ✓ Өзен арнасына, құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.